

джуючі банки отримують повні або часткові гарантії здійснення платежу в країнах, що розвиваються. Для цього можуть використовуватися наступні інструменти: акредитиви; прості векселі; акцептовані тратти; гарантії виконання зобов'язань, гарантії авансового платежу тощо [5]. В 2007 р. МФК подвоїла обсяги наданих гарантій і кількість банків-учасників і країн, охоплених програмою. У рамках програми, започаткованої в 2005 р., укладено 2500 торговельних угод, за якими надано гарантій на загальну суму близько 2 млрд. дол. Нині понад 200 банків можуть співробітничати між собою й сприяти збільшенню торговельних потоків між ринками, які розвиваються. МФК також надає консультативні послуги та пропонує навчання. В Україні МФК відкрила для ВАТ "Райффайзен Банк Аваль" лінію торговельного фінансування в розмірі 30 млн. дол. США. Цей банк став першим банком-емітентом в Україні, що приєднався до ПФМТ.

Висновки. Таким чином, у результаті дослідження було з'ясовано, що МВФ та Група Світового банку відіграють надзвичайно важливу роль у сприянні розвитку міжнародної торгівлі. Міжнародний валютний фонд має особливий статус, оскільки вся його діяльність спрямована на підтримку міжнародної торгівлі через механізми консультацій та фінансування підтримки стабільності валютних систем країн та незбалансованості платіжних балансів. У свою чергу Група Світового банку пропонує

конкретні програми підтримки зовнішньої торгівлі, які передбачають використання механізмів гарантування та фінансування. Так, для українських підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність Світовим банком, було запропоновано – Проект розвитку експорту та Механізм передекспортного гарантування, МФК – Програма фінансування міжнародної торгівлі. Варто відзначити те, що проекти, які фінансуються або гарантуються міжнародними фінансово-кредитними установами, мають відповідати екологічним стандартам, про що вимагається відповідний висновок. Всі зазначені програми реалізуються за посередництвом українських комерційних банків, серед яких важливу роль відіграють ВАТ "Укрексімбанк" та ВАТ "Райффайзен Банк Аваль". В цілому за період дії вище перерахованих програм українські експортери та імпортери змогли суттєво збільшити обсяги зовнішньоекономічної діяльності.

1. Карро Д., Жюйар П. Международное экономическое право: Учебник / В.М. Шумилов (науч.ред.), В.П. Серебрянников (пер.с фр.), В.М. Шумилов (пер.с фр.). – М.: Международные отношения, 2002. – 580 с.; 2. Юрий С.И. Международные финансы у XXI столетии // Вісник економічної науки України. – 2007. – № 1. – с. 183 – 193; 3. www.eximbank.com – Офіційний сайт ВАТ "Український експортно-імпортерний банк"; 4. web.worldbank.org – Офіційний сайт Світового банку; 4. www.ifc.org – Офіційний сайт Міжнародної фінансової корпорації; 6. www.imf.org – Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду.

Надійшла до редакції 24.02.2009

В. Кондрашова-Діденко, канд. екон. наук, доц.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО ЗОРІЄНТОВАНА ЕКОНОМІКА

Розкрито природу, сутність, структуру та особливості інтелектуально зорієнтованої економіки.

The article is devoted to the analysis of an intellect-based economy, its nature, essence and particularities.

У різні часи та епохи, на різних етапах розвитку людства відбуваються перетворення в економіці та перетворення економіки. Перетворення в економіці відбуваються у сутностях глибинного порядку і так само в її ядрі. Означені перетворення зумовлюють зміни існуючого типу виробництва новим, який відповідає змісту та викликам нової цивілізації і/або епохи. Перетворення економіки – це такі перетворення, які відбуваються у поверхових пластах економіки і зумовлюють зміну тільки її форми. Частота зміни форми економіки залежить від частоти ефективних перетворень у поверхових пластах – перетворень економіки. Останні здійснювались і здійснюються в різних просторах/країнах і в різний час з неоднаковим інтервалом. Це залежить від сили впливу цілої множини чинників. Головними з них, на мою думку, є не політичні і навіть не економічні, а культурні чинники: загальні – людська культура, економічна культура як один з типів культури виробництва, час у культурі та одиничні – знання, навички, здатності, компетенції, технології, довіра тощо. Чому? Відповідь на це коротке запитання так само коротка і разом з тим проста й очевидна: "Яка культура таке й життя". В даному разі йдеться про життя країнового суспільства, яке конкретизується життям і/або життєдіяльністю людини як його невід'ємної складової і "життям" економіки як його підсистеми. При цьому основними поняттями є такі, як "життя" і/або "життєдіяльність" фактора (-ів), але не "існування". Щоправда, такий підхід має більше опонентів, аніж прихильників. Проте він існує і його необхідно враховувати при розв'язанні тих чи тих проблем.

Однією з багатоманітних форм економіки є інтелектуально зорієнтована економіка. Остання постає предметом розмірковування, якому присвячена презентована стаття. Чому? Пояснення цього очевидне: інтелектуально зорієнтована економіка – це та форма економіки, яка з'являється на останньому етапі завершального циклу розвитку індустріальної цивілізації, в

якому знаходиться частина країн світу вже з останньої чверті ХХ сторіччя. На цьому етапі й індустріальна цивілізація, й економіка досягають водночас своєї вивершеності і кінця розвитку та існування загалом. Інтелектуально зорієнтована економіка як остання форма економіки вбирає все життєздатне з тих форм, яких вона набувала на різних етапах свого розвитку. Власне інтелектуально зорієнтована економіка постає кінцем індустріальної і початком постіндустріальної епохи. А звідси – цінність інтелектуально зорієнтованої економіки, яка розвивається у завершальному циклі індустріальної епохи і/або цивілізації і полягає в тому, що саме вона не тільки формує передумови виникнення нового постіндустріального типу виробництва, але і народжує його. Тому й зосереджуюсь на аналізі означеної форми економіки задля виявлення головних особливостей, які відрізняють її від попередніх. Отже, відома ретроспектива та нинішність економіки. Проте дотепер залишається маловідомою перспектива економіки: зміниться іншим типом виробництва чи продовжить свій розвиток і в постіндустріальну епоху, набувши тільки іншої форми. Власне це і є тією проблемою, якій присвячена презентована стаття.

Мета статті – обґрунтувати інтелектуально зорієнтовану економіку як завершальну форму країнової економіки, в якій економіка як один з типів виробництва разом з індустріальною цивілізацією перейде в небуття і постане історією. Цю мету конкретизують такі завдання, як: виявити природу економіки країни; визначити зміст країнової економіки; обґрунтувати необхідність і можливість змінюваності форми економіки; охарактеризувати інтелектуально зорієнтовану економіку як останню форму економіки, що має постати "місточком" між індустріальним і постіндустріальним, між нинішнім і майбутнім типом виробництва для одних країн та між минулим і нинішнім типом виробництва – для інших.

Проблема, яку знімає й утримує в собі тема презентованої статті, в такому формулюванні поставлена вперше. Щоправда, певні її аспекти – насамперед ті, що пов'язані з конкретними формами економіки, яких вона набувала на тих чи тих етапах свого розвитку, не є новими. Деякі з її форм були виявлені й охарактеризовані вченими: нова економіка (Ед Демінг – США, Маріна Ігнацкая – Росія), економіка послуг (Деніел Белл), постіндустріальна економіка (Анатолій Чухно – Україна), економіка, базована на знаннях (Пітер Друкер – США; Александр Гапоненко, Татьяна Степанова – Росія; Юрій Бажал, Валерій Геєць, Людмила Мусіна – Україна), фінансономіка (Наталья Недзвецкая, Юрій Осіпов – Росія), мережева економіка (Ірина Стрілець – Росія), економіка знання (Георгій Клейнер, Валерій Макаров – Росія; Анатолій Гальчинський, Петро Єщенко – Україна) і т. ін. Проте деякі форми економіки, яких вона набувала чи набуває в процесі свого розвитку особливо в індустріальну епоху залишилися поза межами дослідницького поля вчених, хоча вони мають важливу (якщо не визначальну) значущість для передбачення майбутнього економіки як доіндустріального та індустріального типів виробництва. Однією з таких форм економіки є інтелектуально зорієнтована економіка.

Виявлення та характеризовування сутності і головних особливостей необхідно розпочати з відповідей на такі визначальні запитання, як: Що таке економіка? Яка її етимологія? Який її статус у системі країнового виробництва? Яких форм набувала економіка? Яка форма сучасної економіки? Яку форму економіка набуває на останньому етапі завершального циклу розвитку індустріальної епохи/цивілізації і чому? На ці запитання спробую віднайти відповіді у процесі своїх розмірковувань.

"Економіка" – це водночас і явище, і процес, і поняття, що мають історичний характер. Адже вона з'явилася за певних умов і на певному етапі розвитку цивілізації та виробництва зокрема і за певних умов та на певному етапі розвитку людства і/або в певну епоху зникне, поступившись місцем своєму наступнику – новому типу виробництва.

Економіка має давні витоки. Про це написано і сказано багато. Особлива роль в осмисленні необхідності та можливості формування і становлення економіки належить таким нашим далеким попередникам, як давньогрецькі мислителі Ксенофонт та Арістотель. Їхні розмірковування і філософування щодо економіки й дотепер постають вихідними положеннями в розумінні природи і визначенні сутності економіки. Поняття "економіка", як свідчать головні положення стародавніх аналізів та праць названих філософів, походить від терміну "економікос" і терміну "економія", вперше використаних відповідно Ксенофонтом та Арістотелем для позначення такого явища і процесу як домоуправління/домогосподарство. Етимологія слова "економіка": "еко" ("ойкос") – господарство, здійснюване в домі/сім'ї; "номіка" ("номос") – "мистецтво ведення". В даному разі господарство прив'язано до певного простору, яким спочатку був дім, де мешкала і господарювала сім'я, пізніше була територія, де мешкали і господарювали декілька сімей, ще пізніше – територія одного селища, декількох селищ; ще пізніше – територія міста разом з селищами навколо нього, декількох таких міст; а сьогодні – територія однієї країни. Розширення простору відбувалось з часом. Інтервал був різним. Отже, домогосподарство постає первинною і вихідною одиницею економіки, а "простір-час" – головним поняттям, використовуваним у процесі пізнання та пояснення розвитку сутності і змінваності форм економіки.

Розвиток економіки поділяється на два періоди: доіндустріальний/аграрний та індустріальний. Найтривалішою в часі була аграрна економіка. Головними осо-

бливостями даного типу виробництва є такі, як: звичаєве укорінення розв'язання проблем в економічній діяльності; натуральне господарство як організація означеної економіки; ручна праця; повільні темпи розвитку; примітивна техніка і технологія виробництва продуктів; незначна різноманітність вироблюваних продуктів; низький рівень продуктивності та інтенсивності праці, розширення можливостей реалізації продуктивного потенціалу людини тощо. В доіндустріальну епоху земля постає основним ресурсом і чинником виробництва, а, отже, і багатством.

Промислова революція кінця XVII – другої половини XVIII сторіч поклати початок індустріальній цивілізації, яка й дотепер розвивається, а також запереченню аграрної економіки. Друга половина XVIII – початок XIX сторіч: відбувається активний перехід від економіки як доіндустріального типу виробництва до економіки як індустріального типу виробництва. Розвиток останньої був зумовлений створенням парової машини, перших видів механізованого транспорту, відкриттям електрики тощо. Основою означеної економіки постає машина, а людина – функціональним додатком до неї. Головним ресурсом та чинником виробництва індустріальної епохи є механічні знаряддя праці – машина, механізми. Саме вони постають головною формою багатства. Певні умови здатні уможливити перетворення означених знарядь праці у капітал. Відбувається інтелектуальне та духовне збагачення людини, зростання її продуктивної сили. Головні особливості економіки як індустріального типу виробництва: нова енергія (енергія корисних копалин); нова техніко-технологічна система (механізація виробничих процесів), що забезпечує зростання продуктивності і вироблення якісніших продуктів; нові принципи організації виробництва (спеціалізація, концентрація, централізація, синхронізація, масовість, стандартизація тощо); поділ економіки на виробництво і споживання, що зумовило зміну виробництва для себе на виробництво для інших, тобто перехід до ринку; новий статус і роль людини у виробництві – вона відчувається від знарядь праці і результатів своєї діяльності, реально постає додатком до машини, що не уможлиблює розвиток людини як особистості т. ін.

У кожному з означених періодів розвитку економіка набуває певних форм, головними з яких є такі, як: доіндустріальний період – традиційна матеріально-речова економіка; індустріальний період – бюрократична матеріально-речова економіка, економіка послуг, інформаційна економіка, економіка знання, мережева економіка, інтелектуально зорієнтована економіка. При цьому важливо зробити принаймні три уточнення: щодо економіки, базованої на знанні, мережевої економіки та інтелектуально зорієнтованої економіки. Перше: деякі економісти-теоретики розглядають економіку, базовану на знанні, як форму економіки, що з'являється на певному етапі розвитку індустріальної епохи. На мою думку, економіка, базована на знанні, не є самостійною формою економіки як індустріального типу виробництва. Адже в економіці на кожному етапі розвитку і в аграрній, і в індустріальній цивілізації не залежно від її форми використовували і дотепер використовують знання – явне і неявище; фундаментальне і прикладне, раціональне та емпіричне, оновлене і нове тощо. Отже, економіка як тип виробництва базується на знанні. Друге: мережевість означає не нову форму економіки, а нову її організацію, внутрішню будову. Мережева організація вперше з'являється в економіці знання, але досягає свого значного розвитку в інтелектуально зорієнтованій економіці. Ця організація, на мою думку, досягне своєї зрілості вже в інтелектуальній економіці як постіндустріальному типі виробництва. Третє: інтелектуально зорієнтована економіка має найбагатший зміст: вона діалектично знімає

життєздатне з усіх попередніх форм економіки, оскільки завершує логічний ряд самозмінюваних форм економіки. По суті, економіка в означеній формі досягає своє зрілості, яка постає початком кінця існування економіки.

Виникненню інтелектуально зорієнтованої економіки передували глибокі і масштабні перетворення в поверхових пластах як доіндустріального, так й індустріального типів виробництва. Щоправда, передумови зародження інтелектуально зорієнтованої економіки почали формуватися не на початку заперечення індустріальної епохи та економіки як індустріального типу виробництва. Цей процес розпочався з виникнення економіки як доіндустріального типу виробництва. Формування передумов зародження інтелектуально зорієнтованої економіки відбувалося протягом усього тривалого періоду розвитку економіки в доіндустріальну та індустріальну епохи. Ці передумови в аграрну епоху не були явними, а існували в латентних формах. Деякі економісти-теоретики стверджують, що процесу інтелектуалізації економіки стільки ж років, скільки років існує господарська діяльність людини [7, с. 28]. На мою думку, з таким твердженням дуже важко погодитися. Чому? Якщо початкові процеси інтелектуалізації економіки розуміти як процеси використання знання в економічній діяльності, то дійсно вони характерні і для аграрної економіки. Якщо ширше витлумачувати інтелектуалізацію економіки, аніж просте використання знання, то, звичайно, цей процес розпочинається значно пізніше – на зрілих етапах розвитку індустріальної цивілізації.

Приблизно в другій половині XIX сторіччя відчутно активізується процес інтелектуалізації економіки як індустріального типу виробництва, а вже на початку другої половини XX сторіччя – він набуває небачених до того темпів розвитку. В цей час набувають великої значущості людські інтелектуальні здібності, здатності та компетенції в процесі створення нових продуктів з використанням найсучаснішої техніки і технології. Інтелектуалізація стає очевидною та результативною. Якщо на початку другої половини XX сторіччя процеси інтелектуалізації економіки та форми їх прояву перетворюються з латентних у явні, або з "речі в собі" у "річ для нас", то в останній чверті даного сторіччя – у реальні масштабні процеси, що охоплюють практично всі сфери життєдіяльності суспільства країни. В даний час прискореними темпами розвивається економіка у формі економіки знання. Економіка, базована на знанні, та економіка знання за сутністю та змістовим навантаженням не є тотожними. Основа першої – використання знання у виробництві (матеріально-речовому і матеріально-неречовому, матеріально-тілесному, духовному тощо), а другої – виробництво, або створення, самого знання. Головним засобом створення нового знання є людський інтелект. Причому вданому процесі існуюче знання використовують і як засіб, за допомогою якого створюють нове знання, і як сировинний матеріал, з якого створюють останнє. Саме наприкінці минулого сторіччя, коли індустріальна цивілізація увійшла у завершальний цикл свого розвитку, в економіці знання народилася інтелектуально зорієнтована економіка як остання форма індустріального типу виробництва – економіки. Який зміст інтелектуально зорієнтованої економіки? Які її головні особливості? Як вона співвідноситься з економікою та інтелектономікою? Відповідаючи на означені запитання, коротко зупинюся на деяких, на мою думку, важливих особливостях останньої форми економіки як індустріального типу виробництва.

1. Інтелектуально зорієнтована економіка – це така економіка, в якій починає "працювати" принцип "тільки інтелектуальне дійсне". В даному разі інтелектуальним є розумне плюс моральніше. Економіку в даній формі можна охарактеризувати як "економіку інтелігентних, порядних господарських агентів, котрі мають творчі наукові

знання" [7, с. 22] і достатню загальнолюдську та економічну культуру. Основу такої економіки складають порядність і чесність, найновіші наукові і прикладні знання, інтелект як єдність розумного та морального тощо.

2. Основою інтелектуально зорієнтованої економіки постає виробництво в триєдності матеріально-речового, матеріально-тілесного і духовного щодо ресурсів/чинників та результатів виробництва. В економіці матеріально-речовими елементами є засоби виробництва – машини, устаткування, робототехніка; матеріально-тілесними – кістково-мускульна та розумово-інтелектуальна системи людини; матеріально-кватіліесними – "автоматичні системи, що виконують окремі розумні дії, властиві істотам, насамперед людині" [4, с. 9] і/або розумово-інтелектуальна система машини (комп'ютера, робота, людиноподібного робота, андроїда тощо); духовними – система цінностей, смисли життєдіяльності людини і народу країни. Якщо в перших циклах розвитку економіки в індустріальну епоху основу складали матеріально-речова та кістково-мускульна системи, то в завершальному циклі – тенденція змінюється на користь природної і штучної розумово-інтелектуальних систем.

3. У центрі виробництва знаходиться особистість – як інтелектуально розвинена людина. Машинна та штучно-інтелектуальна системи є функціональними додатками до людини. Саме ці системи покликані виконувати рутину, вивільняючи час для того, щоб людина розвивалась як особистість, мала час для творення нового і прогресивного на користь собі, іншим, усьому людству. Це не означає, що людина має брати безпосередню участь у процесі виробництва. Вона може бути поза виробництва як техніко-технологічним процесом, але активно творити задля удосконалення його і себе водночас. Це є можливим і навіть за певних умов в інтелектуально зорієнтованій економіці доцільним, але не обов'язковим.

4. Розуміння змісту та особливостей інтелектуально зорієнтованої економіки потребує витлумачення поняття "інтелект". Адже головним ресурсом і чинником даної економіки, а значить і країновим, й індивідуальним багатством є природний інтелект – інтелект людини. Що таке інтелект людини? Нині існує багато підходів до витлумачення сутності поняття "інтелект" [1; 2; 3; 4; 6; 7; 9; 10]. Зазвичай інтелект визначають як здатність мислення, раціонального пізнання [6, с. 119]. В даному разі розум, ум та інтелект ототожнюються. Я поділяю погляди тих учених, котрі витлумачують інтелект як мислення, що формує моральнісність [3, с. 42]. Головними поняття у визначенні інтелекту є "розум"/"ум", "мислення" та "моральнісність". Можна визначити інтелект і як сукупність здатностей людини. В останній доцільно виокремити такі види людських здатностей, як: 1) здатності до упорядкування знань, 2) здатності до розмірковування та філософування, 3) здатності до оцінювання знання, 4) здатності до самооцінювання власної поведінки, 5) здатності до корегування думок інших, існуючих концепцій і теорій задля їх удосконалення тощо. Сила природного інтелекту залежить від духовності, тобто від зв'язку людини з сукупністю смислів, цінностей і переконань, які є головними складовими економічної культури. Смисли осягає інтелект, а цінності – мудрість. Тому мудрість постає однією з характеристик інтелекту. Завдяки інтелекту і мудрості людина осягає культуру і так само економічну культуру з метою створення умов для правильного вибору між добром і злом в процесі виробництва того чи того продукту, використання тієї чи тієї технології виробництва останнього тощо.

5. В інтелектуально зорієнтованій економіці знання постає одним з найважливіших умов виробництва. Традиційні чинники виробництва – земля, робоча сила, механічні знаряддя праці – набувають в означеній економіці другорядної значущості. В інтелектуально зорієнтованій економіці постає двоєдине завдання – створити нове знання і

продуктивно його використовувати. Йдеться про необхідність убудовування знання як новації у цінність створеного продукту. Для чого? Для конкурентоспроможності країни через її економіку та створювані продукти, використання найновішого і продуктивнішого знання.

Знання поділяють на типи, види, підвиди за різними критеріями і/або ознаками. Найдавнішою класифікацією знання є класифікація, запропонована Арістотелем. Він виокремив такі види знання за їх змістом: 1) теоретичне знання ("знаю, чому"); 2) технологія, або знання справи, ремесла, роблення чогось ("знаю, як"); знання як досвід, або "практична мудрість". Дотепер використовують арістотелеву класифікацію знання як основу для розробки власної його типології. Сучасні економісти-теоретики пропонують такі види знання, як: ідеалістичні, систематичні, практичні, автоматичні (добре засвоєні робочі знання) [1, с. 21]; неявні (імпліцитні, приховані, латентні, некодифіковані, недокументовані) та явні (експліцитні, кодифіковані, документовані) [5, с. 17-19] тощо. Кодифіковані знання можуть передаватися в усній формі, на паперовому та електронному носіях. Кодифіковані знання близькі до наукових знань, а некодифіковані – до навичок, уміння, здатностей тощо. За рівнем кодифікування виокремлюють два види знання: 1) знання кодифіковано в певній формі і знаходиться поза індивідом, виведено за межі людського мозку – книжка, диск, тощо; 2) знання не відокремлено від індивіда, знаходиться в його мозку та обумовлено його здібностями, талантом, досвідом – навички, уміння, здатності, компетенції і т. ін. Знання мають ще й таку особливість як здатність трансформуватися (конвертуватися і/або взаємоконвертуватися), тобто переходити без втрат з однієї форми в іншу, з одного виду в інший тощо. Види трансформації кодифікованого і некодифікованого знання: соціалізація (із некодифікованого знання в кодифіковане), екстерналізація (із некодифікованого знання в некодифіковане); комбінація (із кодифікованого знання в кодифіковане), інтерналізація (із кодифікованого знання в некодифіковане) [5, с. 292-293]. Отже, існує багато різноманітних класифікацій і типізацій знання, кожна з яких має певну значущість при розв'язанні конкретної проблеми.

6. В інтелектуально зорієнтованій економіці змінюється структура зайнятості: зростає частка працівників інтелектуальної діяльності. В розвинутих країнах тільки 1/3 (раніше 9/10) працівників зайняті у сфері матеріально-речового виробництва. Нині переважну частину економічної діяльності складає діяльність по переробці даних, знання тощо. Зростає роль і значущість освіти. Виникає необхідність забезпечення для всіх рівного доступу до якісної освіти й особливо до вищої. Наприклад, у країнах організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) за останні роки зросла частка працівників з вищою освітою. Частка дорослого населення, що має вищу освіту, за період від 1975 до 2000 рр. зросла від 22 до 41 %, а в 2008 році наблизилась до 50 % [2, с. 31]. Проте навіть така частка працівників з вищою освітою виявляється недостатньою для задоволення зростаючого попиту на кваліфікованих працівників.

7. В інтелектуально зорієнтованій економіці інновація набуває великої значущості, яка з часом не зменшується, а навпаки зростає. Підприємства як актори даної економіки перетворюються на інноваційні. Причому такими підприємства постають не стільки тому, що вироблювані ними продукти і використовувані технології утримують у собі новації, скільки тому, що вони застосовують найновіші способи організації процесу виробництва і так само способи взаємодії з покупцями і споживачами. Інноваційність виробничих процесів потребує не тільки постійного оновлення існуючого знання, але і створення абсолютно нового знання. Зростаючий попит на знання вже нині ініціює, а далі ще інтенсивніше ініціюватиме постійну перекваліфікацію працівників підприємств та організацій. Тому можливі зміни в дипломах про освіту. Адже сьогодні

дні диплом є підтвердженням насамперед соціальної кваліфікації. Тому не виключено, що в дипломах з'явиться термін дії, щоб відповідати постійній потребі в нових компетенціях і здатностях працівників.

8. Система освіти і науки в інтелектуально зорієнтованій економіці потребує корегування та удосконалення. Здібності і здатності працюючих до творчості та новаторства, динаміка пізнання постають пріоритетними в означеній економіці. Зростає потреба у безперервній освіті, оскільки вона відіграє важливу роль у забезпеченні оновлення знання і підвищення освіченості, що в свою чергу сприяє зростанню рівня індивідуальної кваліфікації та процвітанню країнової економіки і суспільства загалом. Від 1976 р. в деяких західних країнах – Іспанії, Швеції, Франції, Англії, США – одним з принципів державної політики у сфері освіти є неперервне навчання, тобто навчання протягом усієї життєдіяльності. Нині неперервна освіта забезпечується шляхом поєднання формального і неформального навчання не тільки в державних структурах, але й у сфері бізнесу. Наприклад, великі транснаціональні корпорації вже мають власні системи підготовки і перепідготовки своїх працівників, підвищення їхньої кваліфікації. Йдеться про вищі, або корпоративні університети, в яких підготовка фахівців відбувається за єдиними нормами, стандартами і правилами. З 15 років (1985–2001 рр.) кількість таких університетів збільшилась з 400 до 2,5 тис., а до 2020 р. досягне 3,7 тис. [8, с. 43]. Створення корпоративного університету уможливило підготовку та перепідготовку персоналу компанії. Результатом такого заходу є зменшення витрат на навчання, впровадження найновітніших освітніх технологій поширення традицій компанії і формування власної корпоративної культури. Нині є вже багато закордонних корпорацій, які витрачають на перепідготовку свого персоналу майже 12 % фонду заробітної плати і вважають ці витрати обов'язковим елементом витрат виробництва [8, с. 43-44]. В процесі глобалізації країнових економік з'являються різні думки філософів та економістів щодо перспективності/неперспективності університету як суспільно-культурного інституту. Тому дехто з них пропонує відмовитися від корпоративного університету на користь "освітньої корпорації". Звідси – об'єктивна необхідність змін в системі освіти країни. Насамперед слід змінити принципний підхід до змісту інформації та способів отримання знання. "Система освіти має займатися не тільки копіюванням вже існуючих знань, але і навчити, як ці знання можна отримати, як створити нові і як найрезультативніше використати їх на практиці" [8, с. 40].

Висновки. 1. Інтелектуально зорієнтована економіка – це остання форма в розвитку економіки як постіндустріального типу виробництва. 2. Інтелектуально зорієнтована економіка постає водночас кінцем заперечення економіки загалом і початком нового постіндустріального типу виробництва. Це – початок переходу від економіки до інтелектономіки. 3. Інтелектономіка як постіндустріальний тип виробництва планетарного суспільства практично не досліджена. Тому дослідницьке поле необмежене.

1. Брукина Э. Интеллектуальный капитал. – СПб., 2001; 2. Гапоненко А.К., Орлова Т.М. Управление знаниями. Как превратить знания в капитал? – М., 2008; 3. Казьмин А.К. Теория интеллекта: Как выбрать президента. – М., 2001; 4. Матвеев М.Г., Свиридов А.С., Алейникова Н.А. Модели и методы искусственного интеллекта. Применение в экономике. – М., 2008; 5. Ноная И., Такеучи Х. Компания – создатель знания. Зарождение и развитие инноваций в японских фирмах. – М., 2003; 6. Основы экономической теории человеческого капитала: Методологические и институциональные аспекты. – Казань, 2007; 7. Салихов Б.В. Интеллектуальный капитал организации: сущность, структура и основы управления. – М., 2008; 8. Степанова Т.Е., Манохина Н.В. Экономика, основанная на знаниях. – М., 2008. 9. Стюарт Т.А. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций. – М., 2007; 10. Супрун В.А. Интеллектуальный капитал: Главный фактор конкурентоспособности экономики в XXI веке. – М., 2006.

Надійшла до редколегії 24.02.2009

Наукове видання

ВІСНИК

КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЕКОНОМІКА

Випуск 109

Друкується за авторською редакцією

Оригінал-макет виготовлено Видавничо-поліграфічним центром "Київський університет"
Виконавець *Д. Ананьївський*

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи та дискети не повертаються.

Засновник та видавець – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Свідоцтво Міністерства інформації України про державну реєстрацію засобів масової інформації КІ № 251 від 31.10.97. Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", директор Г.Л. Новікова. Адреса ВПЦ: 01601, Київ, б-р Тараса Шевченка, 14, кімн. 43. ☎ (38044) 239 31 72, 239 32 22; факс 234 31 28

Підписано до друку 06.05.09. Формат 60x84^{1/8}. Вид. № 141. Гарнітура Arial. Папір офсетний.
Друк офсетний. Наклад 500. Ум. друк. арк. 7. Обл.-вид. арк. 10. Зам. № 29-4824.

Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет"
01601, Київ, б-р Т. Шевченка, 14, кімн. 43
☎ (38044) 239 32 22; (38044) 239 31 72; факс (38044) 239 31 28
E-mail: vydav_polygraph@univ.kiev.ua